మహాప్రస్థానం

ప్రాచీన గాథాలహరి

పి. గణపతిశాస్త్రి

హిమాచలం పాండవులందరికీ ఎదురుగా ఒక మహా శరత్కాలమేఘంలా ప్రత్యక్షమైంది. వారందరు ఆ పర్వత శిఖరాగ్రాలపై దృష్టులు నిలిపి ఎత్తిన తలలిక దింపకుండా తదేకధ్యానంతో అలాగే సాగిపోయారు. ఇంతవరకు చెక్కు చెదరకుండా మహాప్రస్థాన యాత్ర సాగించిన వారందరి శరీరాలు హిమాచల శిఖర సందర్శనంతో ఒక్కసారిగా అలిసి సొలిసినట్లుగా బిగాలు పడిపోయాయి.

శ్రీకృష్ణ నిర్యాణం జరిగిపోగానే అర్జునుడు అనేకమైన యాతన లనుభవిస్తూ శ్రీకృష్ణుని అష్టమహిషులను, మరికొందరు యాదవ కుమారులను అతి కష్టంమీద ఇంద్రప్రస్థ నగరానికి తీసుకురాగలిగాడు. మధ్యమార్గంలో దస్యులనేకులు యాదవులపై విరుచుకుపడి యాదవ మహిళల ననేక విధాలుగా హింసించారు. ఆ సమయంలో అనితర సాధారణమైన అతని శస్త్రాస్త్రసంపత్తి అంతా ఎందుకు కొరగాకుండా వ్యర్థమైపోయింది.

ఆ విధమైన విధివైపరీత్యం అతని మనస్సంతా కలగించివేసింది. అటుపిమ్మట అతడొకమారు వ్యాసమహర్షిని సందర్శించాడు. కాలపురుషుని లీలలవల్లనే అన్నీ ఆ విధంగా జరిగిపోయాయనీ, అవిషయంలో విచారించవలసిన ప్రయోజనమేమీ లేదనీ ఇక పాండవులందరుకూడా మహాప్రస్థానానికి తరలిపోయే సమయ మాసన్నమైనదనీ వ్యాసమహర్షి అతని కాదేశించాడు. తిరిగి హస్తినాపురానికి రాగానే అర్జునుడా వృత్తాంతం అంతా ధర్మరాజాదుల కందరికీ తెలియచేశాడు.

శ్రీకృష్ణ నిర్యాణవార్త విన్నప్పుడే ధర్మరాజు హృదయంలో మహాప్రస్థాన సంకల్పం బయలుదేరింది. వ్యాససందేశం వినగానే ఆ సంకల్పం మరింత దృఢపడింది. మిగిలిన పాండవులందరు తమ సంకల్పంకూడా అదే అని తామిక ఒక క్షణమైనా హస్తినాపురంలో నిలవజాలమనీ అన్నారు.

వెనువెంటనే వారందరు పరీక్షిత్కుమారునికి పట్టాభిషేకం చేసి, పౌరజానపదులు అందరి దగ్గర సెలవుతీసుకొని, యథావిధిగా సన్న్యాసాశ్రమం స్వీకరించి మహాప్రస్థానం యాత్ర కుపక్రమించారు.

దుర్ద్యూతరాజకులైన కేవలం కట్టుబట్టలతో పాండవు లరణ్యవాసానికి బయలుదేరినప్పుడుకూడా హస్తినాపుర పౌరు లాదిగా విలపించలేదు! హస్తినాపురం అంతా ఆనాడు శోకంతంతో విలపించినట్లుగా ఘోషించింది!

ధర్మరాజు వారందరినీ ఓదార్చి తిరిగి వెనుదిరిగి చూడకుండా హస్తి నగరద్వారం దాటి వెళ్ళిపోయాడు. అతని వెనువెంటనే భీమార్జున నకుల సహదేవులు, ద్రౌపదీదేవి క్రమక్రమంగా ఒకరొకరుగా నడిచి వెళ్ళిపోయారు.

హస్తినాపురద్వారం దాటగానే వారిని ఒక శునకంకూడా వెంటాడింది. మొట్టమొదట వారెవ్వరు ఆ విషయమే గమనించలేదు. పౌరజానపదులందరు ధర్మరాజాదులందరినీ చాలాదూరంవరకు సాగనంపి తిరిగి స్వగృహాలకు తరలిపోయారు. కాని ఆ శునకంమాత్రం వారిని విడిచిపెట్టలేదు.

అనంతరం సుభద్ర, పరీక్షిత్కుమారుడు మొదలైన రాజబంధువులందరు ధర్మరాజాదుల దగ్గర సెలవుతీసికొని తిరిగి హస్తినాపురానికి మరలిపోయారు. అయినా ఆ నోరులేని ప్రాణి పాండవులందరిని అలాగే అనుసరిస్తూ నడిచిపోయింది.

అటుపిమ్మట కొన్నిరోజులకు అగ్నిదేవుని ఆజ్ఞప్రకారం అర్జునుడు తన గాండీవంకూడా సముద్రంలోనికి విసిరివేశాడు. అది సముద్రంలో పడిపోగానే వేయిపిడుగు లొక్కసారిగా మోగినంతటి ప్రళయభీకర ధ్వని వినిపించింది. ఆ ధ్వనికి పరిసరారణ్యవృక్షాలన్నీ దద్దరిల్లిపోయాయి! అయినా ఆ ప్రాణి వారిని విడిచిపెట్టకుండా అల్లాగే మెల్లి మెల్లిగా తోకాడించుకొంటూ వారి వెనువెంటనే సాగిపోయింది. అంతటి భక్తివిశ్వాసాలతో తమ వెంట నడిచివస్తున్న దానిని కాదనడానికి వారెవరికీ మనస్కరించలేదు! పైగా వారందరు దాని నెంతో ఆప్యాయంగా ఆదరిస్తూ తమవెంట తోడుకుపోయారు.

ఆ విధంగా మహా నదీనదాలు, దుర్గమారణ్యాలు దాటుకుంటూ కొంతకాలానికి వారంతా హిమవత్పర్వత ప్రాంతానికి చేరుకొన్నారు.

పాండవు లచ్చలయోగనిష్ఠులై తదేక తాన దృష్టితో హిమవన్నగ శిఖరాలవలోకిస్తూ మెల్లమెల్లగా తమ మహాప్రస్థాన యాత్ర సాగిస్తున్నారు. అది ఒక నాటితో ముగిసిపోయే యాత్రకాదు. మృత్యుక్షణం వరకు నిరంతరాయంగా కొనసాగవలసిన మహాయాత్ర! మృత్యుద్వారమే ఆ యాత్రచరమలక్ష్యం! అంతకంటె దానికి వేరే మరొక పరమావధి ఏమీ లేదు. అయితే నిశ్చలయోగనిష్ఠులైనవారు మాత్రమే ఆ భయంకర మృత్యుద్వారం అధిగమించి విముక్తులై పుణ్యలోకాలు చేరుకోగలరు. అందువల్లనే వారంతా నిరంత నిశ్చలయోగనిష్ఠులై అందందలి విఘ్నాలతో మహాహిమాలయంవైపు నడిచిపోయారు. అయితే ఆ శునకం మాత్రం కేవలం వారి యెడల ఏర్పడిన అపూర్వ భక్తివిశ్వాసాలవల్లనే ఆ విధంగా వారి వెంటనంటి సాగిపోయింది.

అంతలో ద్రౌపదీదేవి హఠాత్తుగా నేలపై పడిపోయింది. ఒక క్షణకాలం వారంతా వెనుదిరిగి చూశారు. ఆమె ముఖంలో ఎక్కడా జీవచైతన్యం స్ఫురించలేదు! వెంటనే ఆమె మరణించింది.

తిరిగి పాండవులు, ఆ శునకము అలాగే ముందుకు సాగిపోయారు. పాండవు లందరి హృదయాలలోను ఒక్కమారుగా ఎన్నెన్నో పూర్వస్మృతి విద్యుజ్జ్వాలిక లుదయించాయి. అయినా వారెవరు తమ నిశ్చలయోగ లక్ష్యం విడనాడలేదు. అందరు అలాగే సాగిపోతున్నారు.

"ఆమె కా విధంగా యోగచ్యుతి కలగ డానికి ఆ మహాపతివ్రతకు హేతువేమి? పాంచాలీదేవి ఎన్నడు ఏ విధమైన టువంటి అధర్మమున్నూ ఆచరించి ఉండలేదే?" అని ప్రశ్నించాడు భీమసేనుడు.

నిశ్చల లక్ష్యదృష్టితో పాండవులందరికీ మార్గదర్శిగా సాగిపోతున్న ధర్మరాజతని కీవిధంగా ప్రత్యుత్తరం ఇచ్చాడు.

"ఈమెకు అర్జునుని యెడల పక్షపాతం అత్యధికంగా ఉండేను. ఆ పాపఫలమే నేడీ విధంగా పరిణమించింది!"

అని ధర్మరాజొక్క మాటైనా వెనుకకు తిరిగి చూడకుండా అదే విధంగా నడచి పోయాడు.

మరి కొంతసేపటికి సహదేవుడు హఠాత్తుగా నేలపై పడిపోయాడు.

"మనందరికీ అహోరాత్రాలు లేమరకుండా శుశ్రూష చేసిన సహదేవకుమారుని పతనానికి హేతువేమిటి?" అని భీమసేనుని ముఖతః తిరిగి ఇంకొక ప్రశ్న బయలుదేరింది.

"తనంతటి మహాప్రాజ్ఞుడెవడూ లేడని ఇతడెప్పుడు విర్రవీగుతూండేవాడు. ఈ పతనం దాని ఫలితమే!" అన్నాడు ధర్మపుత్రుడు.

ఆ మహాప్రస్థానం ఇంకా మరికొంత దూరం సాగింది. ఆ ఆపత్పరంపరకు మిగిలిన వారెవ్వరు అంతగా చలించలేదు. కాని భ్రాతృకళత్ర మృతి సందర్శించేసరికి నకులునికిక నడక సాగలేదు. ఆ క్షణంలో అతడొక మొదలునరికిన కదళీతరువులా కూలబడిపోయాడు.

"నకులకుమారుడెన్నడు క్షుద్రకర్మలాచరించలేదు! ఎన్నడు మీమాట కెదురాడలేదు! లోకంలో ఇంతటి మహాసౌందర్యశాలి ఇంకొకడెవ్వడు లేదని ప్రసిద్ధిపొందిన దీనా సుందరుడు. ఇతనికీ విధమైన యోగభ్రంశదుర్గతి పట్టడానికి కారణమేమి?" అని ప్రశ్నించాడు భీమసేనుడు.

"లోకంలో మరి నాఅంతటి అందగాడింకెవడు లేడనే అహంభావంవల్లనే ఇతనికీ దుర్గతి పట్టింది." అని ధర్మరాజలాగే ఆ నిరంతర మహాప్రస్థానయాత్రలో పడి ముమ్ముందుకు సాగిపోయాడు.

ద్రౌపదీ నకుల సహదేవుల మృతితో అర్జునునిలో అంతవరకు చెక్కుచెదరకుండా నిలిచిన ధైర్యం అంతా కరిగి నీరైపోయింది. అతడిక నిలబడలేకపోయాడు. వెంటనే నేలపైబడి మరణించాడు.

"పరిహాసప్రసంగాలలోకూడా ఎన్నడు అనృతం చెప్పని మహానుభావుడీ అర్జునుడు! అలాంటి మహాపురుషుడీ విధంగా పడిపోవడానికి కారణమేమిటి?" అని తిరిగి ఇంకొక ప్రశ్న వినిపించింది.

"నిజమే! అయితే ఇతడొకనాడు ఒక్క రోజులో శత్రువులందరినీ నిశ్శేషంగా సంహరించివేస్తానని ప్రతిజ్ఞ చేశాడు. చివరికా ప్రతిజ్ఞ నెరవేర్చుకోలేకపోయాడు. కనకనే ఇతనికీ దుర్గతి పట్టింది."

అని ఒక సమాధానం వినబడింది. ధర్మరాజిచ్చిన ఆ సమాధానం వింటూనే భీమసేనుడు భూమిమీద పడిపోయాడు. పడిపోయిన ఆ క్షణంలోనే అతడిలాగ ప్రశ్నించాడు: 'మహారాజా! చివరికి నేనుకూడా నేలపై పడిపోయాను! నాకిటువంటి పతనం సంప్రాప్తించడానికి కారణమేమిటి? దయ ఉంచి నాకిది తెలియజెయ్యవలసిందని కోరుతున్నాను."

దానికి ధర్మరాజీ విధంగా ప్రత్యుత్తరం ఇచ్చాడు: "మితిమీరి అతిగా భుజించిన దోషంవల్లనే నీకీ దుర్గతి కలిగింది. నా అంతటి మహాబలశాలి లేడనే గర్వంకూడా దానికి తోడైనది. ఇవే నీ పతనానికి హేతువులు!"

అని సమాధానం చెప్పిన ధర్మరాజికి వెనకకు తిరిగి చూడలేదు. నిశ్చలమైన యోగనిష్ఠాబలంతో ఆ ధర్మపుత్రుడదే విధంగా అత్యంత నిశ్చల హృదయంతో నెమ్మదిగా అడుగులు వేసుకుంటూ అలాగే సాగిపోయాడు. ఇక పాండవులెవరు అనుసరించని అతని వెనువెంట ఒక్క కుక్క మాత్రమే నడిచివెళ్ళింది.

అన్ని భీషణ విపత్పరంపరలెదురైనా ధర్మపుత్రుని హృదయం కించిత్తయినా చలించలేదు. హిమాచలశిఖరం ఒక్కటే గౌరీశంకరస్థానంతో అతని హృదయంలో సుప్రతిష్ఠితమై చల్లని వెన్నెల వెలుగులు విరజిమ్మింది.

ఆ విధంగా మరి కొంతదూరం సాగిపోయేసరికి అతని కట్టెదుట జాజ్వల్యమానమైన దివ్యరథం స్ఫురించింది. వెంటనే దేవేంద్రుడతని ఎదుట ప్రత్యక్షమై మేఘగంభీర స్వరంతో సుస్వాగతవచనాలు పలికి ఆమానవ శరీరంతోనే దేవతలందరు స్వర్గలోకాని కాహ్వానిస్తున్నారనీ, కనక వెంటనే ఆ దివ్యరథం అధిరోహించవలసిందనీ అభ్యర్థించాడు. దానికి ధర్మరాజేమీ ఉచ్చిలిచ్చి బెచ్చపోలేదు సవినయంగా దేవేంద్రుని కీవిధంగా విజ్ఞప్తి చేశాడు.

"దేవేంద్రా! నా ప్రియసోదరులందరు మార్గంలో దిక్కు తెలియని దీనులవలె మృత్యువువాత పడిపోయారు. మహారాజపుత్రియైన పాంచాలీదేవి అత్యంత సుకుమారి. మహారాజభోగాలనుభవించిన ఆ మహాసాధ్వి కేవలం దిక్కులేని దీనురాలివలె కట్టె నేలపైపడి మరణించింది. నా సహోదరులందరు పాంచాలీసహితులై నా వెనువెంటనే స్వర్గలోకానికి రావలెనని కోరుకొంటున్నాను. నాకోరిక మన్నించవలసింది."

దానికి దేవేంద్రుడీవిధంగా సమాధానం ఇచ్చాడు.

"ధర్మరాజా! నీ సహోదరులందరు పాంచాలీసహితులై నీ కంటె ముందే స్వర్గానికి వెంచేశారు. మానవశరీరత్యాగం చేసిన ఆ క్షణంలోనే వారందరికీ ఉత్తమలోకాలు సంప్రాప్తించాయి. నీవిక అచిరకాలంలోనే వారందరినీ సందర్శించగలవు. మనుష్యశరీరంతో స్వర్గానికి పోయే భాగ్యం పట్టిన మహానుభావుడవు నీవొక్కడవే! అందువల్ల మరి వెనకముందు లాలోచించకుండా వెంటనే ఈ దివ్యరథం అధిరోహించవలసింది!"

ఆ ప్రత్యుత్తరానికి ధర్మరాజెంతో ఆనందించి "మహేంద్రా! పాపం ఈ కుక్క ఎంతో భక్తిశ్రద్ధలతో మా వెంటనంటే నడిచి వస్తున్నది! దీనిని కూడా నాతోబాటుగా స్వర్గానికి తీసుకుపోవలసిందని ప్రార్థిస్తున్నాను! దీనిని విడిచి స్వర్గానికి పోవడం కన్నా మరి వేరేఘాతుక కృత్యమేమీ లేదని అనిపిస్తున్నది!" అన్నాడు.

దానికి మహేంద్రుడిలాగన్నాడు.

"రాజా! నీవీ క్షణంలో అమర్త్యత్వం పొందిన సమానుడవైనావు! స్వర్గసౌభాగ్యాలన్నీ ఇక నీ కరతలామలకాలే! ఈ కుక్కను నీ వెంట బెట్టుకు రాకపోవడంవల్ల వచ్చే ప్రత్యవాయమేమీ లేదు! మరింక దానిమాట తలపెట్టక వెంటనే ఈ రథం అధిరోహించవయ్యా!"

ఆ మాటలకు ధర్మపుత్రుడీవిధంగా సమాధానం చెప్పాడు:

సవరణ

గతవారం సంచికలో 20-వ పేజీలో "రాజమండ్రివద్ద గోదావరి దృశ్యం" ఫొటో తీసినవారు ఎ. వి. వి. నరసింగరావు, రాజమండ్రి అని గుర్తింప ప్రార్థన.

★ మహాప్రస్థానం ★

"మహేంద్రా! ఇక నీవు తప్ప నాకెవరు దిక్కు లేరని కాళ్లా వేళ్లా పడిన ఆశ్రితుణ్ణి విడిచిపెట్టడం అంతటి మహాపాతక మేదీ లేదనీ, అది బ్రహ్మహత్యాసదృశమైన మహాపాతకమనీ ధర్మవేత్త లుద్ఘోషిస్తున్నారు! అందుచేత తుచ్ఛమైన స్వర్గసుఖం అభిలషించి నేనీ శునకాన్ని విడిచిపెట్టలేను! ప్రాణం పోయినా ఇదే నా దృఢనిశ్చయం!"

దానిమీద శచీపతి పక్కుమని ఒక్క నవ్వునవ్వి అతనితో ఇలాగన్నాడు.

"కుక్క ముట్టిన వస్తు వెంతటి మహత్తరమైనదైనా వెంటనే దానిని దూరంగా విసిరి పారవేస్తున్నారు! ఈ కుక్కను విడిచిపెట్టి వేశావంటే స్వర్గసుఖాలన్నీ నీ అరిచేతిలో పడుతున్నాయి! కనక దీని నింక దూరదూరంగా తరిమివేసి అనితర సాధారణమైన ఈ సశరీర స్వర్గసుఖం అనుభవించు! అదిన్నీ గాక నీ సహోదరులను, నీ ధర్మపత్నిని విడిచివేసి నీ వొక్కడవే స్వర్గద్వారం చేరుకొన్నావుగదా! నీ పుణ్యకర్మలవల్లనే నీ కింతటి అపూర్వభాగ్యవిశేషం కలిగింది. ఇంత త్యాగం చేసిన నీకీ చివరిక్షణంలో ఇంతటి మహావ్యామోహావేశం కలగడం ఆశ్చర్యకరం!"

పిమ్మట దేవేంద్రునికి ధర్మరా జీ విధంగా సమాధానం చెప్పాడు:

"మరణించినవా రెంతటి సచ్చారిత్రులైనా వారి పునర్దర్శనం మరి అసంభవమే కదా! వారి నెవరు తిరిగి బ్రతికించుకోలేరు! కనకనే నేను మరి నా సహోదరుల మాట తలపెట్టలేదు! కాని ఈ శునకం నన్నే నమ్ముకొని నా వెంటనంటి చాలాదూరందాకా నడిచి వచ్చింది. శరణాగతపరిత్యాగము, స్త్రీవధ, బ్రాహ్మణస్వాపహరణము, మిత్రద్రోహము, ఆశ్రితపరిత్యాగము మహా ఘోరపాతకాలని ధర్మజ్ఞులు ప్రవచిస్తున్నారు. అందువల్లనే నీ శునకాన్నిమాత్రం విడిచిపెట్టలేదు!"

ధర్మరా జా విధంగా తన దృఢసంకల్పం తెలియజెయ్యగానే ధర్మదేవత తన శునకస్వరూపం విడిచిపెట్టి అతని కెదుట నిలబడి ఇలాగన్నది:

"రాజా! నీ ప్రాణికరుణ, సచ్చారిత్రము, నీ మేధాప్రభావము అనుపమానమైనవి! పూర్వం ఒకప్పుడు ద్వైతవనంలో యక్షసరోవరతీరంలో నిన్నీవిధంగానే పరీక్షించియున్నాను. అప్పుడు భీమార్జునులకంటె నకులకుమారుడే నీ కత్యంతహితుడనీ మున్ముందుగా అతనినే బ్రతికింపవలసిందనీ ప్రార్థించావు. ఇప్పుడు కేవలం నీ వెంట వంటి వచ్చిందనే కారణంచేతనే ఈ శునకాన్ని విడిచిపెట్టేది లేదని భీష్మించుకొని కూర్చున్నావు. స్వర్గలోకంలో కూడా నీవంటి మహాపురుషు లెవరు కనిపించరు! కనకనే నీకీ అపూర్వమైన సశరీర స్వర్గం లభించింది!"

అటుపిమ్మట దేవతలందరు ధర్మరాజును దివ్యరథంపై కూర్చొబెట్టి వెంటనే స్వర్గలోకానికి తీసుకొనిపోయారు.

దివ్యకాంతులతో దేదీప్యమానంగా వెలిగిపోతున్న ధర్మపుత్రునిచూచి దేవర్షి నారదు డీ విధంగా ప్రశంసించాడు:

"అహా! పూర్వ రాజర్షు లెవరు మానవశరీరంతో స్వర్గలోకంలో ప్రవేశించలేదు. ఈ పుణ్యపురుషుని కీర్తి పూర్వ రాజర్షుల కీర్తి నంతటినీ తలదన్నివేసింది! ధర్మపుత్రా! దేవతల దివ్యభవనాలన్నీ అపూర్వభోగభాగ్యాలతో కలకలలాడుతున్నవి! ఈ మహాభవనాలన్నీ ఎంత మనోజ్ఞంగా ప్రకాశిస్తున్నవో చూడు!"

దేవర్షి వాక్యాలన్నీ కేవలం నిర్లిప్తుడై ఆలకించిన ధర్మరాజతనితో ఇలాగన్నాడు:

"నా సహోదరులు, ద్రౌపదీదేవి లేని ఈ స్వర్గసౌఖ్యాలు నా కెంతమాత్రము రుచించవు! నాకు వారితోడిదే లోకం! నేనిప్పుడు వారున్న లోకానికే వెళ్లిపోవాలని కోరుతున్నాను. ఇదే నా తుదికోరిక."

దానిపై తిరిగీ దేవేంద్రుడు ధర్మజునితో ఇలాగన్నాడు:

"రాజేంద్రా! పూర్వ పుణ్యకర్మరాశి పరిణతి మూలంగానే నీకీ మహాపుణ్యలోకప్రాప్తి కలిగింది. ఈ పునీతస్థానంలో మనుష్యస్నేహాల కిక ప్రసక్తికలగనే కలగదు! ఇంతటి మహోత్తమగతి కలిగినా నిన్నింకా మనుష్యస్వభావం విడిచిపెట్టినట్లు కనబడదు. మహారాజా! దివ్యభోగాలతో జాజ్వల్యమానంగా వెలిగిపోయే ఈ స్వర్గలోకవైభవం అంతా ఒక్కమారు కళ్లారా చూడు! ఈ దేవతలెలాంటి దివ్యభోగాలలో మునిగి తేలుతున్నారో చూడు!"

ఆ వాక్యాలన్నీ అలవోకగా ఆలకించిన ధర్మరాజు తిరిగీ ఒక్క నిట్టూర్పు విడిచిపెట్టి దేవేంద్రుని కిలాగ విన్నవించాడు:

"సురేశ్వరా! నా సహోదరులు, పాంచాలీదేవి కనిపించని ఈ లోకం అంతా నాకు కేవలం నిస్సారంగా కనిపిస్తున్నది. నేనిక నా సహోదరులు, ద్రౌపది ఉన్నచోటికే వెళ్లిపోతాను. వెంటనే ద్రౌపదీదేవి కుమారులతో నివసించే లోకానికే నన్ను పోనీ!"

ఆ ప్రార్థన వినగానే దేవేంద్రుని నాలుక్కొక్కసారిగా స్తంభించిపోయింది! ఆశ్చర్యదృష్టితో ధర్మమూర్తియైన ధర్మజుని వైపు చూస్తూ అతడు కేవలం కేవలం శిలామూర్తిలా నిలబడిపోయాడు! ★

[illegible]

మూలం:

మార్క్ ట్వేన్

వెల రు 2-0-0

తపాలాఖర్చు ప్రత్యేకము

ఆంధ్రగ్రంథమాల - మద్రాసు 1.

స్థాపితము: 1920 సం||రం.

సమస్త చర్మవ్యాధులకు, తెలుపు మచ్చలు వగైరాలకు చికిత్సా నిపుణులు.

కేట్లాగు, సలహా ఉచితము.

రెడ్డి & కో., (రిజిష్టర్డు)

గోపాలపురం, తూర్పు గోదావరి జిల్లా

(వయా) తణుకు.